

Założenia nowelizacji przepisów regulujących funkcjonowanie rodzinnych domów pomocy:

I. Propozycje zmian w ustawie z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz. 182 ze zm.)

art. 52 ust. 2 otrzymuje następujące brzmienie:

„Rodzinny dom pomocy stanowi formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż dziesięciu osób, wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie, zamieszkujących wspólnie w domu jednorodzinnym albo osobno w domach wielorodzinnych lub w lokalach mieszkalnych w budynkach wielokondygnacyjnych położonych w bezpośrednim sąsiedztwie.”

JEST: Rodzinny dom pomocy stanowi formę usług opiekuńczych i bytowych świadczonych całodobowo przez osobę fizyczną lub organizację pożytku publicznego dla nie mniej niż trzech i nie więcej niż ośmiu zamieszkujących wspólnie osób wymagających z powodu wieku lub niepełnosprawności wsparcia w tej formie.

w art. 52 po ust. 2 dodaje się ust. 2a w brzmieniu:

„Działalność polegająca na prowadzeniu rodzinnych domów pomocy nie jest działalnością gospodarczą, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz. 672 ze zm.).”

Propozycja nr 2:

II. Propozycje zmian rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012r. w sprawie rodzinnych domów pomocy (Dz. U. z 2012r., poz. 719)

W rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012r. w sprawie rodzinnych domów pomocy (Dz. U. z 2012r., poz. 719) wprowadza się następujące zmiany:

1) w § 2 po ust. 2 dodaje się ust. 3 w brzmieniu:

„Rodzinny dom pomocy może być prowadzony w domach wielorodzinnych i lokalach

mieszkalnych w budynkach wielokondygnacyjnych, położonych w bezpośrednim sąsiedztwie, umożliwiających natychmiastową i bezpośrednią komunikację z osobą prowadzącą rodzinny dom pomocy, w szczególności wyposażonych w system przywoławczy z indywidualnym mobilnym dostępem.”

2) w § 4 po ust. 5 dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„W przypadku likwidacji rodzinnego domu pomocy strony obowiązuje zachowanie 6 – miesięcznego okresu przejściowego przeznaczonego na poszukiwanie miejsc w innych rodzinnych domach pomocy dla osób korzystających z usług opiekuńczych. W okresie tym osoba prowadząca rodzinny dom pomocy powinna zapewnić ciągłość świadczenia usług opiekuńczych na dotychczasowym poziomie.”

3) §6 ust. 1 pkt 1 lit. d) otrzymuje brzmienie: *„pokoje mieszkalne, nie więcej niż dwuosobowe, wyposażone w łóżko lub tapczan, szafę, stół, krzesła, szafkę nocną dla każdej osoby oraz inny niezbędny sprzęt wynikający z indywidualnych potrzeb osoby korzystającej z usług rodzinnego domu pomocy, z tym że:*

- pokój jednoosobowy - o powierzchni nie mniejszej niż 6m²,*
- pokój dwuosobowy - o powierzchni nie mniejszej niż 5m² na osobę.”*

JEST: pokoje mieszkalne, nie więcej niż dwuosobowe, wyposażone w łóżko lub tapczan, szafę, stół, krzesła, szafkę nocną dla każdej osoby oraz inny niezbędny sprzęt wynikający z indywidualnych potrzeb osoby korzystającej z usług rodzinnego domu pomocy, z tym że:

- pokój jednoosobowy – o powierzchni nie mniejszej niż 12 m²**
- pokój dwuosobowy – o powierzchni nie mniejszej niż po 8 m² na osobę,**

4) §6 ust. 2 pkt 4) otrzymuje brzmienie: *„współpraca z gminą w organizowaniu czasu wolnego, w tym zapewnianie co najmniej raz na pół roku udziału w zorganizowanych wydarzeniach kulturalnych i artystycznych”;*

JEST: organizowanie czasu wolnego

5) § 6 ust. 2 pkt 5) otrzymuje brzmienie: *„czynny udział w codziennym życiu rodzinnym oraz*

pomoc w podtrzymywaniu bezpośrednich relacji i kontaktów osoby przebywającej w rodzinnym domu pomocy z bliskimi”;

JEST: czynny udział w codziennym życiu rodzinnym

6) po §6 dodaje się §6a w brzmieniu:

„1. Podmiot tworzący lub zamierzający utworzyć rodzinny dom pomocy może złożyć do wójta, burmistrza lub prezydenta miasta właściwych ze względu na miejsce prowadzenia rodzinnego domu pomocy wniosek w sprawie refundacji kosztów dostosowania budynku lub lokalu mieszkalnego do wymogów określonych w § 6 ust. 1 pkt 1.

2. Refundacja może nastąpić w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia.

3. O uwzględnieniu lub odmowie uwzględnienia wniosku o refundację wójt, burmistrz lub prezydent miasta powiadamia wnioskodawcę w formie pisemnej w terminie 30 dni od dnia złożenia kompletnego wniosku. W przypadku nieuwzględnienia wniosku wójt, burmistrz lub prezydent miasta podaje przyczynę odmowy.

4. Podstawą refundacji jest umowa zawarta przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta z podmiotem tworzącym rodzinny dom pomocy, zwana dalej „umową o refundację”.

5. Umowa o refundację powinna być zawarta na piśmie pod rygorem nieważności oraz zawierać w szczególności zobowiązanie podmiotu tworzącego rodzinny dom pomocy do:

1) prowadzenia rodzinnego domu pomocy przez okres co najmniej 36 miesięcy;

2) utrzymania przez okres co najmniej 36 miesięcy liczby osób przebywających w rodzinnym domu pomocy;

3) złożenia rozliczenia, o którym mowa w § 5 ust. 1;

4) zwrotu, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, refundacji wraz z odsetkami ustawowymi naliczonymi od dnia otrzymania refundacji w przypadku naruszenia innych warunków umowy;

6. Podmiot tworzący rodzinny dom pomocy przedkłada wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta rozliczenie zawierające zestawienie kwot wydatkowanych od dnia zawarcia umowy o refundację na poszczególne wydatki ujęte w szczegółowej specyfikacji.

7. Zestawienie, o którym mowa w ust. 6, nie może zawierać wydatków, na których finansowanie podmiot tworzący rodzinny dom pomocy otrzymał wcześniej środki publiczne.

8. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta, na wniosek podmiotu tworzącego rodzinny dom pomocy uznaje za prawidłowo poniesione również wydatki odbiegające od zawartych w

szczegółowej specyfikacji, mieszczące się w kwocie przyznanej refundacji, jeżeli stwierdzi zasadność ich poniesienia, biorąc pod uwagę specyfikę świadczonych usług bytowych i opiekuńczych.

9. Wójt, burmistrz lub prezydent miasta przed dokonaniem wypłaty refundacji stwierdza dostosowanie budynku lub lokalu mieszkalnego do wymogów określonych w § 6 ust. 1 pkt 1, według przedłożonej uprzednio specyfikacji.

10. W rozliczeniu, o którym mowa w ust. 6, są wykazywane kwoty wydatków z uwzględnieniem podatku od towarów i usług; rozliczenie zawiera informację, czy podmiotowi tworzącemu rodzinny dom pomocy przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego zawartego w wykazywanych wydatkach lub prawo do zwrotu podatku naliczonego.”

11. W przypadku niemożności udzielenia refundacji gmina może zaproponować osobie tworzącej rodzinny dom pomocy użyczenie lokalu spełniającego warunki, o których mowa w §6a, pochodzącego z mieszkaniowego zasobu gminy. Zasady użyczenia lokalu określa umowa zawierana w formie pisemnej pod rygorem nieważności z osobą tworzącą rodzinny dom pomocy.”

7) po §6a dodaje się §6b w brzmieniu:

„1.Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych może udzielić osobie lub organizacji tworzącej lub zamierzającej utworzyć rodzinny dom pomocy pożyczki lub jednorazowych środków na dostosowanie budynku lub lokalu mieszkalnego do wymogów określonych w § 6 ust. 1 pkt 1, a także na zakup sprzętu niezbędnego do rehabilitacji osób niepełnosprawnych, jeżeli zwiększa on jakość usług świadczonych osobom niepełnosprawnym przebywającym w rodzinnym domu pomocy.

2.Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych nie może udzielić pożyczki lub przyznać jednorazowych środków osobie, która wcześniej skorzystała z środków, o których mowa w §6a, lub o tę pomoc się ubiega.

3. Przepisu ust. 2 nie stosuje się do pożyczki i przyznania jednorazowo środków na zakup sprzętu niezbędnego do rehabilitacji osób niepełnosprawnych.”

8) w §7 po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu: „W przypadku niemożności zapewnienia osobie uprawnionej do korzystania z usług opiekuńczych i bytowych pobytu w rodzinnym domu pomocy w gminie, w której osoba ta dotychczas zamieszkiwała, lub z innych ważnych przyczyn, kierownik ośrodka pomocy społecznej, za zgodą ww. osoby lub jej przedstawiciela

ustawowego, może skierować ją do rodzinnego domu pomocy prowadzonego poza granicami właściwej gminy.”

9) w §8 po ust. 1 dodaje się ust. 1a w brzmieniu:

„Wysokość opłaty, o której mowa w ust. 1 uzależniona jest w szczególności od wieku, stanu zdrowia i stopnia niepełnosprawności osoby korzystającej z usług rodzinnego domu pomocy.”

10) w §8 po ust. 5 dodaje się ust. 6 w brzmieniu:

„Jeżeli po podpisaniu umowy w rodzinnym domu pomocy zmniejszy się ustalona przez strony liczba osób korzystających z jej usług, gmina ma obowiązek skierować na to miejsce inną osobę uprawnioną do korzystania z usług rodzinnych domów pomocy.”

11) w §8 po ust. 6 dodaje się ust. 7 w brzmieniu:

„W przypadku niemożności skierowania, o którym mowa w §8 ust. 6, osobie prowadzącej rodzinny dom pomocy przysługuje od gminy zwrot kosztów utrzymania wolnego pokoju lub miejsca w pokoju dwuosobowym w zryczałtowanej wysokości 25% opłaty za pobyt w rodzinnym domu pomocy, ustalonej w umowie.”

12) w §8 po ust. 7 dodaje się ust. 8 w brzmieniu:

„Zwrot kosztów przysługuje od pierwszego dnia zwolnienia miejsca w rodzinnym domu pomocy do dnia zakwaterowania osoby uprawnionej do korzystania z usług opiekuńczych lub do końca trwania umowy.”

13) po § 10 dodaje się § 10a w brzmieniu:

„1. Kierownik ośrodka zobowiązany jest co najmniej raz w roku organizować dla osób fizycznych prowadzących rodzinne domy pomocy szkolenia z zakresu świadczenia usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz obowiązujących w tym przedmiocie przepisów, podstaw pomocy i wsparcia psychologicznego osób korzystających z usług bytowych i opiekuńczych, a także podstawowej pomocy medycznej.

2. Szkolenia, o których mowa w ust. 1, finansowane są w całości przez gminę.”

14) po §10a dodaje się § 10b w brzmieniu:

„1. Osoby prowadzące rodzinne domy pomocy zobowiązane są posiadać aktualną polisę ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej przez cały okres świadczenia usług bytowych i

pielęgnacyjnych.

2. Pokrewieństwo pomiędzy osobą prowadzącą rodzinny dom pomocy a osobą korzystającą ze świadczonych w nim usług nie stanowi przeszkody w zawarciu umowy, o której mowa w §8.

3. Rodzinny dom pomocy nie może być prowadzony przez osobę prawomocnie skazaną za przestępstwo popełnione umyślnie, w szczególności przestępstwo określone w Rozdziale XXVI Kodeksu karnego lub względem której orzeczono prawomocnie środek karny w postaci zakazu prowadzenia tego rodzaju działalności.

4. Rodzinny dom pomocy nie może być prowadzony przez osobę, która:

1) była lub jest pozbawiona władzy rodzicielskiej lub której władza rodzicielska jest ograniczona albo zawieszona;

2) nie wypełnia obowiązku alimentacyjnego;

3) została uznana za wyłącznie winną rozvodu na mocy prawomocnego wyroku sądu.”

15) po §10b dodaje się §10c w brzmieniu:

„1. Osoby fizyczne prowadzące rodzinne domy pomocy są uprawnione do corocznego wycieczki, trwającego nie dłużej niż przez 30 dni kalendarzowych.

2. Osoby korzystające z wycieczki zobowiązane są powiadomić kierownika ośrodka o planowanym terminie wycieczki co najmniej na 3 miesiące przed jego rozpoczęciem oraz wskazać osobę odpowiedzialną za prowadzenie rodzinnego domu pomocy w okresie planowanej nieobecności.”

UZASADNIENIE

Rodzinne domy pomocy stanowią jedne z najlepszych form wsparcia i opieki nad osobami w podeszłym wieku i osobami niepełnosprawnymi. Ich szczególny charakter sprowadza się do tego, że inicjatywa szeroko pojętej pomocy społecznej w tym przypadku pochodzi od samych obywateli. Idea rodzinnych domów pomocy niewątpliwie wpisuje się też w prowadzoną przez Państwo politykę senioralną *sensu largo*.

Zasadniczym założeniem nowelizacji jest dostosowanie obowiązujących unormowań w zakresie tworzenia i prowadzenia rodzinnych domów pomocy do praktyki ich funkcjonowania. Nowelizacja ma na celu utworzenie instytucji prawnych, które umożliwiłyby rozwiązywanie problemów najczęściej sygnalizowanych przez osoby podejmujące się zakładania rodzinnych domów pomocy. Zakłada się, że wprowadzone przepisy przyczynią się do popularyzacji tej formy pomocy i zwiększą konkurencyjność

rodziny domów pomocy względem domów pomocy społecznej.

Proponuje się nowelizację brzmienia art. 52 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz. 182 ze zm.) oraz wprowadzenia §2a do rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 31 maja 2012r. w sprawie rodzinnych domów pomocy (Dz. U. z 2012r., poz. 719). Założeniem zmian jest rozszerzenie katalogu budynków i lokali, w których mogą być prowadzone rodzinne domy pomocy o domy wielorodzinne i lokale mieszkalne w budynkach wielokondygnacyjnych. Nie ulega wątpliwości, że zwłaszcza ten ostatni rodzaj zabudowy jest w Polsce dominujący. Proponowane unormowania wychodzą naprzeciw oczekiwaniom wielu osób potrzebujących opieki z uwagi na swój wiek lub niepełnosprawność, które są zainteresowane korzystaniem z usług rodzinnego domu pomocy, ale nie chcą opuszczać zamieszkiwanego, niekiedy od dziesięcioleci, domu lub lokalu mieszkalnego. Takie rozwiązanie zapobiega też ryzyku powstawania konfliktów wśród samych podopiecznych, co niejednokrotnie obserwuje się chociażby w domach pomocy społecznej. W przypadku prowadzenia rodzinnych domów pomocy w domach wielorodzinnych i budynkach wielokondygnacyjnych zasadnym jest, aby poszczególne lokale wyposażone były w środki i urządzenia telekomunikacyjne, umożliwiające natychmiastowy i bezpośredni kontakt z opiekunem. Jednocześnie opiekun powinien pozostawać w pełnej dyspozycyjności i stale zamieszkiwać w tym samym budynku lub domu co jego podopieczni.

Zasadna jest też zmiana art. 52 ust. 2 w zakresie maksymalnej liczby osób korzystających z usług rodzinnego domu pomocy do 10. Rozwiązanie to służyć ma nie tylko popularyzacji tej instytucji, ale wydaje się uzasadnione w kontekście liberalizacji barier powierzchni i typów zabudowy mieszkalnej.

Z uwagi na podnoszone od wielu lat wątpliwości co do tego, czy prowadzenie rodzinnych domów pomocy jest formą działalności gospodarczej konieczne jest jednoznacznie unormowanie tego problemu. Nie można też rozwiązania tego problemu pozostawiać praktyce, albowiem to prowadziłyby do dyferencjacji sytuacji prawnej podmiotów podejmujących *de facto* te same czynności. Z uwagi na niespełnienie m.in. warunku działania w celach zarobkowych, zasadnym jest podkreślenie w proponowanym art. 52 ust. 2a ustawy o pomocy społecznej, że prowadzenie rodzinnego domu pomocy nie stanowi działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004r. o swobodzie działalności gospodarczej (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz. 672 ze zm.).

W §4 koniecznym jest ustanowienie 6-miesięcznego okresu przejściowego w sytuacji likwidacji rodzinnego domu pomocy, który pozwoliłby na poszukiwanie miejsc dla

podopiecznych w innych rodzinnych domach pomocy. W okresie tym powinna być zachowana ciągłość świadczenia usług opiekuńczych na dotychczasowym poziomie.

Nowelizacja §6 ust. 1 pkt 1 lit. d) rozporządzenia ma na celu uelastyczenie wymagań budowlanych i technicznych, jakie powinny spełniać rodzinne domy pomocy. Wprowadzenie półotwartego kryterium metrażu pomieszczeń pokoi mieszkalnych i określenie ich na poziomie nie mniejszym niż 6m² dla pokoi jednoosobowych i nie mniejszym niż 5m² dla pokoi dwuosobowych minimalizuje ryzyko odmowy podpisania umów o świadczenia usług opiekuńczych z osobą – posiadaczem lokalu o minimalnie tylko niższym niż dotychczasowy metraż powierzchni, jak również umożliwia wznowienie działalności opiekuńczej osobom, z którymi gminy zmuszone były rozwiązać umowy właśnie z uwagi na niespełnienie wymogów technicznych przez lokale oraz niemożność dostosowania lokali do nowych kryteriów. Zmiana §6 ust. 1 pkt 1 lit. d) rozporządzenia wspiera ponadto ideę tworzenia rodzinnych domów pomocy w budynkach wielokondygnacyjnych, gdzie niejednokrotnie możliwości adaptacyjne i wszelkie przebudowy są dużo bardziej ograniczone niż w domach wielorodzinnych czy jednorodzinnych.

Zmiana §6 ust. 2 pkt 4) rozporządzenia jest konieczna z uwagi na potrzebę podkreślenia konieczności starannego i kreatywnego organizowania czasu wolnego osób przebywających w rodzinnych domach pomocy. Wydaje się, iż nałożenie na gminy we współpracy z osobami prowadzącymi rodzinne domy pomocy obowiązku zapewnienia podopiecznym co najmniej raz na pół roku udziału w zorganizowanych wydarzeniach kulturalnych i artystycznych, takich jak wyjścia na seanse kinowe, spektakle teatralne czy koncerty, przyniesie korzyści nie tylko w zakresie rozrywki, ale nade wszystko integracji podopiecznych.

Zmiana §6 ust. 2 pkt 5) zakładająca pomoc osób prowadzących rodzinne domy pomocy w podtrzymywaniu bezpośrednich relacji i kontaktów osób w nim przebywających z ich bliskimi podkreśla oczywistą potrzebę zaangażowania w przeciwdziałanie poczuciu osamotnienia podopiecznych i kultywowanie ich tradycji rodzinnych. Obowiązek ten, zdawać by się mogło oczywisty, nie był jednak do tej pory przez ustawodawcę jednoznacznie wskazany.

Istotnym unormowaniem nowelizacji jest dodanie do rozporządzenia §6a, umożliwiającego osobom planującym utworzenie rodzinnego domu pomocy ubieganie się o refundację kosztów dostosowania budynku lub lokalu mieszkalnego do wymogów technicznych i budowlanych, o których mowa w § 6 ust. 1 pkt 1. Udzielenie tej formy pomocy następuje na podstawie wniosku składanego przez zainteresowanego do właściwego

miejscowo wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Refundacja, w przypadku tworzenia rodzinnych domów pomocy, ma charakter fakultatywny, uznaniowy i może nastąpić w wysokości określonej w umowie, nie wyższej jednak niż 6-krotnej wysokości przeciętnego wynagrodzenia. Celem zapewnienia transparentności działań administracji publicznej przewiduje się, że motywy uwzględnienia lub odmowy uwzględnienia wniosku o refundację wójt, burmistrz lub prezydent miasta przedstawia wnioskodawcy w formie pisemnej w terminie 30 dni od dnia złożenia kompletnego wniosku, a w przypadku nieuwzględnienia wniosku wójt, burmistrz lub prezydent miasta podaje przyczynę odmowy. Umowa o refundację zawierana przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta z podmiotem tworzącym rodzinny dom pomocy, jest podstawowym dokumentem regulującym sferę praw i obowiązków stron. Umowa o refundację powinna być zawarta na piśmie pod rygorem nieważności oraz zawierać w szczególności zobowiązanie podmiotu tworzącego rodzinny dom pomocy do prowadzenia rodzinnego domu pomocy przez okres co najmniej 36 miesięcy utrzymania przez okres co najmniej 36 miesięcy liczby osób przebywających w rodzinnym domu pomocy, złożenia rozliczenia oraz zwrotu, w terminie 30 dni od dnia otrzymania wezwania wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, refundacji wraz z odsetkami ustawowymi naliczonymi od dnia otrzymania refundacji w przypadku naruszenia innych warunków umowy. Podmiot tworzący rodzinny dom pomocy przedkłada wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta rozliczenie zawierające zestawienie kwot wydatkowanych od dnia zawarcia umowy o refundację na poszczególne wydatki ujęte w szczegółowej specyfikacji. Zestawienie to nie może jednak zawierać wydatków, na których finansowanie podmiot tworzący rodzinny dom pomocy otrzymał wcześniej środki publiczne. Za prawidłowo poniesione uznawane są również wydatki odbiegające od zawartych w szczegółowej specyfikacji, mieszczące się w kwocie przyznanej refundacji, jeżeli stwierdzi zasadność ich poniesienia, biorąc pod uwagę specyfikę świadczonych usług bytowych i opiekuńczych. W rozliczeniu są wykazywane kwoty wydatków z uwzględnieniem podatku od towarów i usług. Rozliczenie zawiera również informację, czy podmiotowi tworzącemu rodzinny dom pomocy przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego zawartego w wykazywanych wydatkach lub prawo do zwrotu podatku naliczonego.

Ważnym zapisem w omawianej materii jest wprowadzany §6a ust. 11 rozporządzenia, zakładający, że w przypadku niemożności udzielenia refundacji gmina może zaproponować osobie tworzącej rodzinny dom pomocy użyczenie lokalu spełniającego wszelkie warunki przewidziane prawem, a pochodzącego z mieszkaniowego zasobu gminy. Zasady użyczenia lokalu określa umowa zawierana w formie pisemnej pod rygorem nieważności z osobą

tworzącą rodzinny dom pomocy. Użyczenie lokalu jest zatem alternatywą względem refundacji, mogącą być stosowaną nie tylko w przypadku ograniczonych możliwości finansowych gminy, ale również nierentowności wydatków na adaptację lokalu (budynku) proponowanego przez osobę tworzącą rodzinny dom pomocy.

Dodawany nowelizacją §6b umożliwia osobom tworzącym lub prowadzącym rodzinny dom pomocy skorzystanie z beneficjów Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w postaci pożyczki lub jednorazowych środków na dostosowanie budynku lub lokalu mieszkalnego do wymogów określonych w §6 ust. 1 pkt 1 rozporządzenia, a także na zakup sprzętu niezbędnego do rehabilitacji osób niepełnosprawnych, jeżeli zwiększa on jakość usług świadczonych osobom niepełnosprawnym przebywającym w rodzinnym domu pomocy. Z kręgu osób uprawnionych wyłączono osoby, które wcześniej skorzystały z środków refundacyjnych gminy, lub którym użyczono dom lub lokal do prowadzenia rodzinnego domu pomocy albo które o tę pomoc się ubiegają, chyba, że pożyczka lub przyznanie jednorazowo środków przeznaczone będzie w całości na zakup sprzętu niezbędnego do rehabilitacji osób niepełnosprawnych.

Podobnie jak w przypadku art. 52 ust. 2a ustawy o pomocy społecznej, problemem pozostawionym dotychczas do rozwiązania praktyce stosowania prawa była kwestia, czy z usług jednego rodzinnego domu pomocy mogły korzystać wszystkie gminy niezależnie od podziału terytorialnego państwa. Zagadnienie to rozstrzyga §7 rozporządzenia w ust. 5, dopuszczając taką możliwość. Wymagane jest w tym przypadku odpowiednie porozumienie między gminami, zawierane w trybie administracyjno-prawnym. Takie rozwiązanie służyć ma m.in. racjonalnemu wykorzystaniu miejsc w istniejących już rodzinnych domach pomocy, które mają problemy z ich obsadzeniem.

Dostrzegając problem zróżnicowania opłat za świadczenie usług opiekuńczych i bytowych w różnych województwach w Polsce dodaje się w §8 ust.1a rozporządzenia, zakładające dyferencjację opłat w zależności od – w pierwszej kolejności - wieku, stanu zdrowia i stopnia niepełnosprawności osoby korzystającej z usług rodzinnego domu pomocy. Jednocześnie katalog kryteriów pozostawia się otwartym. Oczywistym jest bowiem, że opieka nad osobą np. o znacznym stopniu niepełnosprawności nieść będzie ze sobą zwiększony wysiłek i koszty.

Konieczną z punktu widzenia praktyki prowadzenia rodzinnych domów pomocy jest nowelizacja §8 i dodanie ust. 6-8, zakładających obowiązek bieżącego, stałego uzupełniania przez gminę zwolnionych miejsc w rodzinnych domach pomocy, w przypadku, gdy po podpisaniu umowy w rodzinnym domu pomocy zmniejszy się ustalona pierwotnie przez

strony liczba osób korzystających z jego usług. Charakter *sui generis* rekompensaty ma instytucja zwrotu kosztów utrzymania wolnego pokoju lub miejsca w pokoju dwuosobowym w zryczałtowanej wysokości 25% opłaty za pobyt w rodzinnym domu pomocy, ustalonej w umowie, a wypłacanej od pierwszego dnia zwolnienia miejsca w rodzinnym domu pomocy do dnia zakwaterowania osoby uprawnionej do korzystania z usług opiekuńczych lub do końca trwania umowy. Z jednej strony unormowanie to zabezpieczać będzie interesy osób prowadzących rodzinne domy pomocy, ponoszących niejednokrotnie duże koszty adaptacji lokali i budynków do wymogów ustawowych, z drugiej natomiast mobilizować gminy do aktywności w zakresie kierowania uprawnionych do rodzinnych domów pomocy.

Dodawany w rozporządzeniu §10a nakłada na osobę prowadzącą rodzinny dom pomocy obowiązek ustawicznego kształcenia i podnoszenia poziomu swojej wiedzy i umiejętności w zakresie opieki nad osobami w podeszłym wieku lub osobami niepełnosprawnymi. Kierownik właściwego ośrodka pomocy społecznej zobligowany jest ułatwiać osobom prowadzącym rodzinne domy pomocy realizować te celem i co najmniej raz w roku organizować szkolenia z zakresu świadczenia usług opiekuńczych dla osób starszych i niepełnosprawnych oraz obowiązujących w tym przedmiocie przepisów, podstaw pomocy i wsparcia psychologicznego osób korzystających z usług bytowych i opiekuńczych, a także podstawowej pomocy medycznej. Koszty finansowe organizacji szkoleń pokrywane są w całości przez gminę.

Obowiązujące dotychczas regulacje nie nakładały wprost na osoby prowadzące rodzinne domy pomocy obowiązku ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za zdarzenia niepożądane. Tymczasem ryzyko ich wystąpienia w rodzinnych domach pomocy jest wysokie. Zasadnym wydaje się zatem, biorąc pod uwagę specyfikę świadczonych usług, zobowiązanie do posiadania aktualnej polisy ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej przez cały okres świadczenia usług bytowych i pielęgnacyjnych, o czym stanowi dodawany §10b ust. 1. W założeniu unormowanie to ma nie tylko zabezpieczyć interesy podopiecznych i osób prowadzących rodzinne domy pomocy, ale również zintensyfikować działalność ubezpieczycieli w tym obszarze (np. przez przygotowywanie tzw. ankiet ryzyka) oraz zwiększyć konkurencyjność na rynku ubezpieczeniowym przez opracowywanie ofert dostosowanych *stricto* do charakteru funkcjonowania rodzinnych domów pomocy.

Zagadnieniem, które wymagało jednoznacznego uregulowania był problem pokrewieństwa pomiędzy osobą prowadzącą rodzinny dom pomocy a osobą korzystającą ze świadczonych w nim usług. Zgodnie z §10b ust. 2 rozporządzenia okoliczność nie może stanowić przeszkody w zawarciu umowy z gminą. Dopuszczalnym jest również prowadzenie

rodzinnego domu pomocy dla większej liczby krewnych (np. małżeństw w podeszłym wieku).

Niewątpliwym przeoczeniem w dotychczasowych regulacjach było pominięcie wyłączeń podmiotowych w odniesieniu do osób prowadzących rodzinne domy pomocy. Osoby te muszą odznaczać się nieposzlakowaną opinią i nieskazitelnym charakterem, zarówno w sferze prawa publicznego, jak i prywatnych stosunków prawnych. Z tego względu ograniczenia w prowadzeniu rodzinnego domu pomocy zostały uregulowane dwutorowo: w obszarze prawa karnego (§10b ust. 3) oraz prawa cywilnego, w tym rodzinnego i opiekuńczego (§10b ust. 4). Nowe rozwiązania zakładają, że rodzinne domy pomocy nie mogą być prowadzone przez osoby prawomocnie skazane za umyślne popełnienie przestępstwa, w szczególności przestępstwa określone w Rozdziale XXVI Kodeksu karnego, osoby względem której orzeczono prawomocnie środek karny w postaci zakazu prowadzenia tego rodzaju działalności, osoby które były lub są pozbawione władzy rodzicielskiej lub których władza rodzicielska jest ograniczona albo zawieszona, osoby, które nie wypełniają obowiązku alimentacyjnego lub zostały uznane za wyłącznie winne rozwodu na mocy prawomocnego wyroku sądu. Powyższe powoduje, że rodzinne domy pomocy mogą prowadzić wyłącznie osoby korzystające z pełni praw publicznych.

Mając na względzie trud prowadzenia rodzinnych domów pomocy i przeciwdziałanie syndromom tzw. wypalenia zawodowego w §10c rozporządzenia ustanawia się prawo do corocznego wypoczynku, trwającego nie dłużej niż przez 30 dni kalendarzowych, przy czym osoby korzystające z wypoczynku zobowiązane są powiadomić kierownika ośrodka pomocy społecznej o planowanym terminie wypoczynku co najmniej na 3 miesiące przed jego rozpoczęciem oraz wskazać osobę odpowiedzialną za prowadzenie rodzinnego domu pomocy w okresie planowanej nieobecności. Skorzystanie z prawa do wypoczynku nie jest zależne od zgody kierownika ośrodka pomocy społecznej, nie może ono jednak prowadzić do zaprzestania prowadzenia rodzinnego domu pomocy i pozostawienia podopiecznych bez opieki, czy też powodować obniżenia jakości świadczonych w nim usług.

Nowelizacja rozporządzenia pociągnie ze sobą potrzebę zapewnienia dodatkowych środków finansowych na realizację celów związanych z obsługą nowych instrumentów prawnych usprawniających funkcjonowanie rodzinnych domów pomocy. Jako, że pomoc społeczna jest zadaniem zleconym gminom, zasadnym jest opracowanie i ogłoszenie przez rząd programu na rzecz uruchamiania rodzinnych domów pomocy na obszarze całego kraju (obecnie zdecydowana większość rodzinnych domów pomocy funkcjonuje w trzech tylko województwach – pomorskim, wielkopolskim i warmińsko-mazurskim) i udzielenia gminom stosownej w tym względzie pomocy finansowej.

Z uwagi na zakres zagadnień wymagających unormowania w odniesieniu do funkcjonowania rodzinnych domów pomocy, w tym sfery praw i obowiązków stron wymienionego stosunku prawnego, zasadnym wydaje się również rozważenie możliwości podjęcia inicjatywy ustawodawczej celem wprowadzenia proponowanych rozwiązań do ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej (tekst jedn. Dz. U. z 2013r., poz. 182 ze zm.).